

עונת שבת

ש"ק פר' "לך לך" תשפ"ה	שנה מ"ה	גליון מס' 2216 / מערכת 0556712073
-----------------------	---------	-----------------------------------

"ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה" [י"ב, י']

ואגדלה שמך", כיון שקפץ עליו רעבון ולא קרא תגר, ולא הקפיד, אלא "וירד אברם מצרימה לגור שם", דהיינו שבחז"ל מקבל אברהם ישר כוח גדול על ירידתו מצרימה, בנגוד לרמב"ן משבחים אותו חז"ל.

לדעת הרמב"ן גלות מצרים היתה בגלל ירידתו של אברהם למצרים, זה דבר תמוה, שהרי גלות מצרים נגזרה בברית בין הבתרים. כדי להשיב על הקושיות הגדלות האלו צריך לומר שלדעתו של הרמב"ן אברהם אבינו בדרגתו הגבוהה היתה צריכה להיות לו מידת בטחון מושלמת, ואם אברהם הוא 100% בוטח בה' אין מקום להשתדלות, ולכן גם יוסף נתבע על שתי מילים שאמרו "זכרתי והזכרתי" לשבת שנתיים בבית האסורים, כי בדרגתו של יוסף עשה השתדלות לא ראוייה [בית הלוי] לאדם בדרגה של יוסף, ולאדם בדרגה של אברהם אין צורך בהשתדלות, לדעת הרמב"ן מתוך הערכה אדירה לכוחו של אברהם אבינו, סבור שלפי דעתו אברהם לא היה צריך לעשות השתדלות ולרדת למצרים, ואילו חז"ל ושאר החולקים על הרמב"ן יאמרו שאברהם העניו לא החזיק עצמו שהוא ראוי להחשיב עצמו כבעל בטחון של 100%, אברהם הרגיש שהוא כן צריך לעשות השתדלות, ועשה השתדלות וזכה אמנם לסיע"ד.

הרמב"ן כותב כאן דברים קשים מאד על התנהגותו של אברהם אבינו: "ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עוון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בה' שיציל אותו ואת אשתו, ואת כל אשר לו, כי יש באלוקים כוח לעזור ולהצילו, גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב עוון אשר חטא, כי האלוקים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה, במקום המשפט שמה הרשע והחטא".

על הרמב"ן הזה הקשו הראשונים והאחרונים קושיות עצומות. המהר"ל כותב "כבר הקשו על הרמב"ן קושיות עד שנעקר פרושו מכל וכל" ועקרי הקושיות שהיה לו לסמוך על הנס, התשובה אין סומכים על הנס, ולא מצאנו שהקב"ה בא בתביעה על אברהם מדוע ירד מצרימה, אם חטא אברהם בירידתו למצרים מדוע עשה זאת פעם שניה אצל אבימלך, ולמה יצחק עשה זאת בהמשך פרק כ', [אמנם צ"ע על קושיות אלו שהרי גרר מקומו של אבימלך נמצא בגבולות א"י]. יתרה מזאת, הרעב נמנה בן עשרת הניסיונות שאברהם התנסה בהם, ובכולם עמד, איך יתכן ניסיון שעמד בו - חטא, וחז"ל בבראשית רבה פרשה מ' אמרים "ויהי רעב בארץ", מה כתיב באברהם "ואברך

כך הוא העניין בין אבינו שבשמים לברואיו, אשר לפי מיעוט השגתם במושכלות הם חושבים, כי כל ענייני העוה"ז יש בהם צד מעלה ושלמות, והנוגע בכבודם או בגופם או בממונם, נראה להם כי הגדיל לעשות עמהם רעה, צועקים לאביהם שבשמים שינקום נקמתם. אבל לפעמים אין הקב"ה משיג בקול צעקתם כשאין ברעה זו תערובת דבר הנוגע בנשמתו של אדם, כי בעיני השי"ת, כל העניינים אשר בני האדם מסוגלים בהם בעוה"ז דומים ממש לצחוק ושחוק אשר עשה לו הילד שהזכרנו, על כן אין הקב"ה משיג בהם, זולת בזמן שע"י מאורעות שבגופן יגיע לו ביטול תורה ומצוות, אז הנקמה נקמת ה'.

הנקמה והנטירה תכונה רעה בגוף האדם, ואין מן הראוי לבקש נקמה על שום אדם שהוא מ"בני עמך". אם טוב ואם רע, לפי שמסתמא הנקמה היא על מה שעשה לך בגופך או בממונך, והדברים ההם אינם ספונים וחשובים ל"כ שיהיו ראויים לנקום עליהם וכו'. משל למה הדבר דומה, לתינוק המשחק ועושה מעשה נערות באיזה בנין או איזה דבר אחר, ובא איזה אדם וקלקל כל מעשיו אשר בנה ואשר נטע הילד, הילד צועק לפני אביו צעקה גדולה ומרה על זה, ואילו היה אביו משיג בו ועושה רצונו, היה הורג לזה האדם. אמנם אביו אינו משיג בקולו כלל, כי אף אם הקטן - כפי מיעוט שכלו - הוא חושב שזה הגדיל לעשות לו רעה גדולה, מ"מ האב רואה בשכלו שאין הדבר כן, ושכל מעשה הבן היו הבליים, מעשה תעתועים, ואין כדאי שבעבורם יהיה לזה כאויב מתנקם, כי כפי האמת לא עשה לו כלום.

הלכות ברכת הגומל

לטיול בסביבות ירושלים, אבל יש אומרים דווקא כשנוסע מעבר לים וכמדומה שכן נהגו. ד. חייל שמשרת בחיל הים ומפליג כל יום ללב ים י"א כיון שרגיל בכך כל יום לא מברך, ואין זה מובן וצ"ע. ה. יש מהספרדים שמברכים כשנוסעים מעיר לעיר בזמן של 72 דקות אבל כיון שלא נהגו היום כמרו"ן לברך הגומל בכל חולי שנפלו למטה א"כ גם ע"ז אין לברך רק במקום סכנה, מדבר או ים. [ע"י טור סי' ר"ח]. [לבירורים בטל. 5708673]

א. נהגו שיוולדות מברכות ברכת הגומל בלילה [שיש עושים מניין בביתם והאשה מברכת, בשו"ת חת"ס אור"ח נ"א דן אם יש לנהוג כך לכתחילה יעו"ש]. ב. קטן שנעשה לו נס יש דעות אם מברך הגומל וכמדומה שהיום לא מברכים ונר' שאף כשיגדל לא יברך על מה שנעשה בקטנותו. ג. על נסיעה באוירון ובאוניה לדעת האג"מ [א"ח ח"ב, נ"ט] שמברכים אפי' באותה המדינה ממקום למקום, ולדבריו יש לברך כשנוסעים לאילת או מסופר על אברך שחותנו הוזמן להתארח בביתו בשבת, האברך הזה היה מאד מצומצם בפרנסתו, אבל הוא אמר לאשתו, אנחנו לא נחסוך בהוצאות, נקנה לכבודו כיבוד כראוי כיד המלך, נכבד גם את השבת וגם את אביך, עשו חשבון שהדבר יעלה להם כ-500 ₪. שאלה אשתו רבוש"ע מאיפה ניקח את הכסף, אמר לה, על זה נאמר לוו עלי ואני פורע, והריטב"א כותב במסכת תענית, שחז"ל אמרו זאת לא רק על שבת, ולא רק על ת"ת של בניו, אלא על כל מצוה, אז בוודאי שכאן יש גם כיבוד שבת וגם כבוד חמיו, הקב"ה יחזיר לנו את הכל, וכך עשוי, שלמו ממיטב כספם, הוא מספר שלמחרת כשהגיע לתחנת אוטובוסים באלעד כדי לנסוע לכולל פונוביז' והנה הוא מוצא בתחנה ארנק, בתוך הארנק היה מלא כסף, מסמכים של יהודי שגר באלעד, מוצא שם מס' טלפון, מתקשר אליו ושואל, האם איבדת ארנק, כן אני מחפש אותו, בוא תיקח אותו ואומר לו האברך, מגיע היהודי בשמחה, רואה שכל הכסף נמצא ובעיקר המסמכים, מודה לו ואומר לו קח 500 ₪, אומר לו האברך השתגעתי, אני מקיים פה מצות עשה של השבת אבדה, אני לא מקבל פרוטה, אמר לו המאבד אתה חייב לקבל את הכסף, אומר לו האברך אני לא מוכר מצוות אני לא לוקח, אומר לו המאבד תשמע, אני נסעתי לאדמו"ר מסדיגורא בת"א, מדי פעם אני מבקר אצלו, שאלתי

בעצתו, וכהרגלי אני בא להוציא את הארנק בכוונה לתת לו 500 ₪, פדיון נפש לאדמו"ר, אני מכניס את ידי לכיס, ומתברר שהארנק אבד, אמרתי לאדמו"ר אני ממש מתנצל, רציתי לתת אבל אני לא מוצא את הארנק, בפעם הבאה אתן לרב. אומר לו האדמו"ר לא, אל תיתן לי כלום, את הסכום שרצית לתת לי תיתן למי שימצא את הארנק. כך אמר לי הרבי מסדיגורא, אז עכשיו אני לא נותן לך את הכסף בשכר השבת האבדה, זה הפדיון נפש של הרבי מסדיגורא, אומר לו האברך טוב, אם זה ככה אני מוכן לקבל. למדנו מכאן איזו השגחה נפלאה, אותו סכום כסף בדיק ה-500 ₪ שהוא הוציא על כבוד שבת וחמיו, קיבל חזרה, אדם שעושה מצוה במסירות נפש, בלי חשבונות אומר לו הקב"ה אתה תזכה לסייעתא דשמיא. [הרה"ג גואל אלקריף].

כששמעתי את הנ"ל נזכרתי בספור אישי. לפני שנים, ערב אחד מתקשר יהודי חשוב מבקש תרומה ליישיבת בין הזמנים, אמרתי לו שאני מוכן לתרום את העלות של אחד מבני שלומד שם סך 250 ₪. למחרת בבוקר כשנסעתי לעבודה, פניתי לרח"ו עקיבא לפני שעשוי שם רמזור היה שם תמרוז עצור. בפינה עצר אותי שוטר וביקש לרשום דו"ח שלא עצרתי. באופן מפתיע הוא אומר לי, תגיד לא חבל על 250 ₪... ומי שמכיר את השוטרים לא שגרתו בכלל שהם מותרים על דו"ח. [העורך].

לע"נ הרב אהרון שמעון ב"ר יצחק שלמה ז"ל, לע"נ הרב משה דוד ב"ר שלום העשל ז"ל, לע"נ הרב דניאל ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ הרב יעקב יצחק ב"ר אהרן שמעון ז"ל, לע"נ מרת שרה ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ מרת צפורה ב"ר אליעזר יצחק ז"ל, לע"נ מרת דינה ב"ר שלום ז"ל